

SZÉKÁCSNÉ VIDA MÁRIA: A MŰVÉSZETI NEVELÉS HATÁSRENDSZERE

Budapest, 1980. Akadémiai Kiadó. 116 oldal

A művészetpedagógiai irodalom értékes és szép munkával gyarapodott: Székácsné Vida Mária sok éves vizsgálatait összefoglaló könyvével.

Értekes ez a munka mindenekelőtt azért, mert szakszerűen elgondolt és türelmesen végigvitt, de az indokolt korrekcióra is kész *kísérletekre* épül.

A szerzőnek természetesen volt előfeltevése, kísérleti koncepciója: a játékos esztétikai tevékenységek különböző fajtái, kísérleteiben az éneklés, a táncolás, a drámai megjelenítés, a festés kiegészíti és erősíti egymást.

Türelmesen és szellemesen alakította ki munkatársaival az említett tevékenységeket, különböző gyermekcsoportok munkáját és fejlődését hasonlította össze.

Különösen is érdekes a Rózsa és Ibolya feldolgozását, képi ábrázolását bemutató részlet.

A szerző a vizsgálatok menetéről, feltételeiről pontosan beszámol, a nyert adatokat tárgyyszerűen közli, nem hallgatva el a be nem vált feltételezéseket sem.

A kísérleteket bemutató és elemző első rész a gazdag anyaghoz képest mértéktartó következtetések levonásával zárul. Ezek közül talán a leglényegesebb az, a művészeti nevelés a kisgyermekkorban még szintetikus. Negyedik osztályos korukban ezek a tartalmak differenciálódnak (talán helyesebb ez a kifejezés, mint a szövegben használt polarizálódás). „Tízéves kor körül a művészeti ágak szétválasztódása, polarizálódása akkor a legtermészetesebb, ha az egészséget a mozgás kapcsolja mégis egységbe”. (61. old.)

A második részben az esztétikait, a pszichológiát összekapcsoló, határterületi jelenséggel, illetve fogalommal, a *mozgással* foglalkozik a szerző. Értő és a kifejtés tömörsége ellenére is gazdag információkat kapunk arról, hogyan értelmezi a művészetesztétika a mozgást. Természetes az olvasó számára, hogy a mozgásnak mi a szerepe a zenében, a táncban, a drámában, a képzőművészetben, de eljutunk egészen addig, mivel is foglalkozik a *jelentés* mozgásával foglalkozó művészetszemiotika.

A továbbiakban ugyancsak tömör, tartalmas, sokrétű közlést tartalmazó fejezet következik a mozgásról *pszichológiai* jelentkezéséről, illetve – kissé improvizáltan – a neveléslélektani összefüggésekről.

A harmadik – Továbblépés című – részben egy újabb érdekes kísérletről (Paul Klee: Fuga in rosso) tájékozódhatunk. Legvégül sor kerül néhány *fejlődéslélektani* tanulság levonására. Ezek közös eleme a tudatos és intenzív művészeti nevelés *fejlesztő* hatásának igazolása.

A könyvet tudományos szempontból nemcsak értékesnek, hanem *szépnek* is mondtuk egyúttal. Szép a könyv azért, mert szerzőjét tárgyának rokonszenvesen elfogult szeretete hatja át. Igaz, hogy ezek a gyerekek esztétikumot „esznek és isznak,” s életük más összetevői és feltételei csak felsejlenek; ez az egyoldalúság mégis azt sugallja, esetenként kimondja: az esztétikai fogékonyság megkönnyíti az éllettal való teljesebb kapcsolatteremtést.

Szép azért is a könyv, mert érzékeny, költőien árnyalt, minden tartalmi és kifejezésbeli sablont elvető modorban íródott. Helyenként talán finomkodónak is érezhetjük ezt a stílust, de végül is tárgy és szerzői alkat megteremti a kifejezési móddal való összhangot. Szép a könyv nyomdatechnikai tekintetben is: a gyermekrajzok bája és evokatív creje enélkül nem érvényesülhetne.

És mi lehet a recenzens kifogása? Nem kötelességszerűen, hanem azért, mert valóban gondot okozott számára. Egyet említek. Lehet, hogy az effajta kísérletekben, egyáltalán a komplex művészeti

nevelésben bevált eljárás a páros festés, számomra mégis természetellenesnek tűnik, s ezért érthető, amit a szerző hiányként értékel: „A páros munkába való beilleszkedés utánzásra vagy egyéni vetélkedésre beállított gyerekek nehezen megy.” (31. old.) Csak nekik és csak ezért? Továbbá más dolog az éneklésben, mint a rajzban való együttműködés. Nem merném azt sem állítani, hogy az elszigetelt rajzi figurákból *feltétlenül* az érzelmi elszigeteltségre, magányosságra lehet következtetni. A figura nélküli ábrázolatok így valóban a teljes magányosságra utalnak. Ezt azonban inkább talán sejtetik, és nem bizonyítják. (29. old.)

Székácsné Vida Mária a művészeti nevelés lelkes és hozzáértő kutatójaként az általános neveléstudomány elmélet számára azt a felismerést támogatja; a nevelőhatások kölcsönösen áthatják és erősítik egymást. Szükséges és érdemes ezeket minél pontosabban és találékonyabban megszervezni.

Szarka József

A KÖZÖSSÉGLÉLEKTAN ELMÉLETE

Tanulmánygyűjtemény

Moszkva, 1979. „Pedagógia” könyvkiadó. 238 oldal

„A közösséglélektan elmélete” címen Moszkvában a „Pedagógia” Könyvkiadó gondozásában jelent meg az 1979-es esztendő egyik legfigyelemreméltóbb pszichológiai kiadványa. Szerzőgárdája a Szovjet Tudományos Akadémia Általános- és Pedagógiai-pszichológiai Kutatóintézetének olyan tekintélyes munkatársaiból áll, mint *Petrovskij A. V., Spalinszkij V. V., Obutorova I. A., Turovszkaja A. A.*, stb. A kötet pedagógiai vonatkozásai minden kétséget kizáróan érdeklődést váltanak ki.

A 238 lap terjedelmű könyv igazi tudományos és szakmai újdonság: az elmúlt évtized tudományos tapasztalatait összegezve a csoportpszichológia elméleti, gyakorlati és metodikai (ezen belül pedagógiai) problémáinak megoldására szolgáló koncepciót tálal. A közösségekben kialakult kölcsönös személyiségviszonyokra vonatkozó legmodernebb elmélet az ún. stratometrikus koncepció ebben a könyvben kerül először széles körű, komoly elméleti-filozófiai és gyakorlati megalapozottságú bemutatásra.

A három részre tagoló mű ismerteti a stratometrikus elv előzményeit, vagyis azokat a munkákat, melyek először foglalkoztak a szociálpszichológia körébe vonatkoztatható problémákkal (Wundt, Durkheim, Freud, Lavrov, Mihajlovskij és mások írásai). Részletesen kitér a nyugati szociálpszichológiára jellemző mechanikus értelmezés és a szovjet kutatók sokoldalú, szociológiai szemzőgű, elsősorban minőségi jegyeket figyelembevevő közösségelmélete közötti különbségekre. Meggyőzően hangsúlyozza a szovjetunióbeli kísérletek legfőbb tanulságát, miszerint a kollektívában mint legmagasabbrendű emberi csoportban szükségszerűen megnyilvánulnak olyan szociálpszichológiai fenomének, melyek a diffúziós csoportokban egyáltalán nem, vagy csak jelentéktelen mértékben érvényesülnek.

A stratometrikus koncepció lényegét a csoportaktivitásról alkotott hipotézisek rendszere adja. Ebben a rendszerben a csoportdinamika paramétereit a következőképpen határozták meg:

1. Az együttes tevékenység tartalma által meg nem határozott emocionális kölcsönviszonyok kifejezői, amelyek érvényesek lehetnek kollektívára, de diffúziós csoportra is.

2. A csoportaktivitás lényegére utaló, a kollektívajelleg kritériumát jelentő paraméterek

- kollektivisztikus önrendelkezési képesség
- érték-orientációs egység
- emocionális identifikáció

3. A csoportaktivitás legmélyebb rétegeiről, legspecifikusabb jellemzőiről valló paraméterek

- a kiválasztás motivációs magvának tartalmassága
- részvétel az együttes munka sikeréért való felelősségvállalásban.

„A közösséglélektan elméleté”-nek szerzői nem elégszenek meg elméleti állítások közlésével, hanem minden esetben rendkívül gazdag *kísérleti anyaggal* illusztrálnak, illetve bizonyítanak. Mindez természetesen jelentős mértékben növeli a kiadvány értékét. Hiszen a számos nagyszabású kísérlet ismeretése révén az olvasó alapos betekintést nyer a kutatók hosszú ideig tartó, nagy felelősséggel végzett munkájába, s maga is közvetlenül részt vehet annak szinte minden mozzanatában.